

ISTORICUL ORAȘULUI CONSTANȚA

DE

PETRU VULCAN

PUBLICIST

ȘI

MIHAIL MALDARESCU

FOST INVĂȚĂTOR ȘI CONTROLOR FINANCIAR

PREȚUL 2 LEI

CONSTANȚA

TIPOGRAFIA „AURORA“ ILIE M. GRIGORIU

1911

In semn de respect și recunoștință

Dedicat D-lor :

C. Pariano

Prefectul Județului Constanța

și

Țitus Cănanău

Primarul Orașului Constanța

ISTORICUL ORAȘULUI CONSTANȚA

I

Venind cu trenul din direcțiunea București sau cu vaporul din largul Mării, călătorul sau vizitatorul primului nostru port maritim, stă câteva minute și admiră frumusețea încântătoare a acestui oraș ce pentru noi Români, din zi în zi, prezintă un interes deosebit din toate punctele de vedere, dar mai ales din punctul de vedere comercial.

Indată ce intri în oraș și cobori până în piața Independenței, fără să vrei te transporti cu gândul în veacurile trecute, când îți ridici ochii și privești statuia cea de bronz a nemuritorului nostru străbun Publius Ovidius Naso.

Este însă evident, că orașul nostru Constanța, n'a rămas așa după cum ni-l descrie poetul Ovidiu în vremurile sale. El a luat o mare dezvoltare de când cu stăpânirea românească, care, prin lucrările grandioase ce a executat, l-a transformat în oraș european, ce tinde din ce în ce spre progres. Și nu va trece mult când el va deveni debușeul principal pe unde se vor scurge toate bogățiile solului nostru mănos, spre toate țările lumii ca să se întoarcă pe alte căi cât de mult aur.

În urma construirii băilor dela Mamaia, pe plaja minunată, care atrage pe fiecare an un număr mare de vizitatori, o mulțime de persoane din țară și străinătate își dau întâlnire aci, în fiecare vară, pentru a se bucura de aerul curat al Mării Negre și a admira nemărginitul albastru al acestui lac Moldovenesc, cum se numea pe vremea lui Ștefan cel Mare.

Ceiace am vrut însă să oferim publicului prin această descriere, nu sunt binefacerile climei sau a pozițiilor pitorești ale orașului Constanța, despre aceasta voi vorbi la timpul și locul lor; ci mai mult ne-a interesat să dăm cititorilor un mic rezumat al istoricului orașului Constanța, călăuzindu-ne bine înțeles după diverse scrieri ce au apărut până în prezent, dintre care

cea mai importantă este monumentală lucrare a d-lui căpitan M. D. Ionescu, membru al societății geografice române și fost multă vreme concetățean al nostru.

II. Origina numelui orașului

Încă și astăzi există divergență de păreri între savanții și geografii lumii asupra identificării numelui vechiu al Constanței «Tomis» cu numele ce-l poartă astăzi.

Ceiace se știe pozitiv e, că orașul Constanța, a fost o colonie Milesiană care a fost fondată pe anul 700 a Chr. după cum spune savantul Strabo.

Pe vremea de atunci pe coastele Mării Negre erau cinci cetăți elene cari formau o confederație. Între aceste cinci orașe intră și Constanța.

Este caracteristic ca fiecare din aceste cinci orașe forma câte o republică, adică, erau orașe independente.

Tomis sau Constanța, era oraș independent.

Înainte de căderea republicii romane, Tomis a fost supus de Romani.

Tomitanii sau locuitorii Tomisului, vorbeau limba elenă.

Asupra provenienței numelui de Tomis sunt două păreri.

Una susține că numele de Tomis, vine de la numele unui erou numit «Tomoc» care se consideră și fondatorul orașului.

Altă părere asupra numelui vechiu de Tomis și care ni se pare cea mai favorabilă este următoarea:

Există în cărțile elene o legendă și anume: Argus pleacă cu o corabie în Colchida să găsească lâna de aur ce se păstra de un rege al ținutului.

Ajunș acolo Argus n'a putut să pue mâna pe acea lâna decât împrietinându-se cu Medea, fica regelui.

Aceasta, făcu ce făcu și înlesni furtul lânei de aur. Tatăl Medeei, mâniat pe dânsa a vrut s'o ucidă.

Dânsa, prinzând de veste, gătește o corabie; ia cu dânsa și pe fratele ei cel mic numit Absyrthe, și într-o bună zi fuge cu el luând direcțiunea spre orașul Constanța.

Tatăl ei se luă după Medea și o ajunse tocmai în dreptul orașului.

Medea, atunci de necaz, tae în bucăți pe fratele ei

și-l aruncă în mare. Regele, a stat să adune rămășițele feciorului său, iar Medea s'a făcut nevăzută cu corabia sa și astfel scăpă de urgia tatălui său.

Mai târziu, în dreptul locului tăerei, pe țărmul mării se zidi cetatea Tomis, după înțelesul verbului «temno» a îmbucătăți, a tăia în bucăți.

III. Locul Tomisului

Și mai curioasă este părerea savanților, asupra locului unde a fost zidit vechiul Tomis.

Le vom expune pe toate, pentru ca cititorul să-și facă o idee clară de modul nesigur, cu care se face istoria unui eveniment vechiu, mai ales când nu sunt date certe.

În secolul XIV, Caelius, egumen la o catedrală, zice că Tomis se numea Tomisvar.

Mai târziu, un om de litere, Hercule Ciofano, zice că locul morții poetului Ovidiu este Tomis, numit acum Kiev.

Învățații, Sarnieki și Cara, pun orașul Constanța la Cetatea-Albă.

Sultzer, zice că Tomis era la Tulcea.

Ortelius, susține că a găsit în orașul Sabaria din Ungaria, mormântul lui Ovidiu; deci, acolo a fost Tomis.

Hofman, zice că vechiul Tomis era numit de Turci Baba (Babadag).

Un oare-care Bruzen, într'un dicționar geografic, așează Tomisul la Temișoara, zicând că acolo a fost egzilat poetul Ovidiu.

Schaffarik, în 1829, așază Tomisul la Mangalia.

D. P. Vretos, consul grecesc la Varna, zice că a descoperit la Anadolchioi o statuie, ce ar indica că vechiul Tomis ar fi fost în locul acestui sat.

Ilustrul arheolog Mommsen, luându-se după părerea d-lui P. Vretos, admite la început că Tomis era la Anadolchioi.

În sfârșit, Mühlbach, după două inscripțiuni descoperite de dânsul, identifică Tomisul cu Constanța de astăzi.

Mai sunt de aceeași părere și d-nii: Robert, Jules Michel, Ern. Desjardins și alții, că numele de Constanța orașul nostru îl poartă dela Constantin cel Mare.

După descrierea geografilor, vechiul Tomis era o

splendoare. Avea construcțiuni mărețe, temple, apeducte. Sub Caracala, Tomis era metropola Scythiei. Aci a mai fost și scaunul unui episcopat al Tomisului.

Despre distrugerea Tomisului, istoria nu ne dă nici o lămurire. Sigur este însă că el a fost dărâmat de Bulgari, dar nu se știe când și în ce fel.

În urmă nu mai găsim nici o mențiune despre Tomis.

Turcii, când au ocupat Dobrogea, au înființat pe ruinele Constanței portul Küstendge, care în 1878 era reședința șefului departamentului comandat de un Aga.

Prin secolul XII și XIII, Genovezii făceau un întins comerț pe țărmurile Mării Negre, având în Constanța un port însemnat pentru afacerile lor. Dar în urmă portul a fost distrus, iar urmele se văd și astăzi pe malul Mării pe lângă hotel Carol. Se observă bine lespezile de piatră și cu armură, îngrămădite în mase diforme, semn de gloria trecută.

Pe vremea Turcilor, Constanța era un mic orășel. Portul era cu totul nepractic. Nu veneau pe an nici zece corăbii.

Turcii au făcut întăriri în anul 1828 care nu le-au servit la nimic.

În anul 1850 orașul avea 80 case.

În 1860 orașul Constanța era cel mai neînsemnat sătuc turcesc. Câteva colibe de lemn formau edificiile sale.

În 1869, orașul nu se întindea mai departe de biserica greacă.

Epoca de reînviere a vechiului Tomis se poate considera timpul când o companie engleză se oferă și ceru învoierea guvernului turcesc să construiască o linie ferată Constanța-Cernavoda. Aceasta s'a întâmplat cam pe la anul 1857.

Compania se pune pe lucru și cu mari greutate construește linia care fu dată în exploatare.

Odată cu construirea liniei ferate orașul își schimbă aspectul lui sărăcăcios. Încep să se construiască case de zid. Se construește un far pe malul Mării pentru înlesnirea navigației.

Pe coasta de vest se formează o mahala a englezilor, care se pot considera ca autori ale acestor transformări.

În anul 1877, orașul a fost ocupat de Ruși fără nici o luptă și din această cauză nu i se aduse nici o stricăciune.

La 25 Noembrie 1878, oraşul Küstendje devine oraş românesc luând numele de Constanţa, nume pe care îl purta şi pe vremea Bizantinilor.

Despre înfrumuseţările interioare în epoca românească, vom vorbi în capitolele următoare, când vom arăta pe larg solitudinea diferiţilor bărbaţi politici pentru acest oraş maritim român.

IV. Despre Publius Ovidius Nazone

Nu e vizitator, şi nu e trecător care venind în piaţa Constanţei să nu consacre câteva minute din timpul lui, spre a admira chipul în bronz al veneratului nostru strămoş Ovidiu.

Parcă şi felul statuei, îţi arată că acest genial poet a suferit chinuri amare în cursul vieţii lui.

Veşnic gânditor, cu mâna sub maxilar, Ovidiu, simbolul rasei şi geniului latin, stă şi parcă cenzurează moravurile urmaşilor săi de aceeaşi rasă şi nu ştiu zău cum le-o fi comentând-o în gândul lui.

Nu ştiu dacă zece la sută din vizitatorii Constanţei şi chiar din locuitorii ei permanenţi ştiu biografia celebrului egzilat.

Şi de aceea, în acest capitol, vom rezuma cele ce ştim până acum de Ovidiu.

Publius Ovidius Naso, s'a născut la Sulmo în Abruzzi la 20 Martie, 43 a. Christ. dintr'o familie ilustră. Naso este o poreclă ce-a moştenit-o dela străbunii lui.

Ovidiu făcu studii strălucite de drept la Roma, îmbrăţişând cariera de avocat.

El însă avea aplicaţiuni naturale pentru poezie. Mai târziu, el se perfecţionează la Atena unde a învăţat filosofia.

Ovidiu a ocupat în patria sa funcţiuni înalte, ca judecător, triumvir, centurio şi în sfârşit decemvir. El era fecior de senator, dar nu lua parte la Senat.

Ovidiu era prieten intim cu iluştrii bărbaţi ca Virgiliu, Horaţiu şi alţii. El, mai era bun prieten cu împăratul August, care i-a dăruit un cal şi-l număra între cavaleri, prima distincţiune publică.

Acum, relativ la egzilul poetului sunt o mulţime de păreri în privinţa motivelor cari au îndemnat pe împăratul August să depărteze pe un om atât de genial ca Ovidiu.

Dar ori-care ar fi cauzele, la baza lor stă *amorul*, acest amor care procură atâtea fericiri dar e și pricina atâtor catastrofe ce se întâmplă în omenire.

Sidonius Apollinaris susține că Ovidiu, atras de caracterul desfrânat al Iuliei, fiica împăratului August, s'ar îi amoretat de ea și ar fi întreținut relațiuni amoroase cu dânsa; iar August prinzând de veste ar fi dispus egzilareaa lui Ovidiu la Tomis.

Dar afirmările lui *Sidonius Apollinaris* nu sunt întemeiate. Căci împăratul August prinzând de veste despre purtarea incorectă a fiicei sale Iulia, o egzilă pe dânsa întâiu și adică cu 17 ani înainte de a egzila pe Ovidiu. Deci această părere cade dela sine.

A doua părere a cauzei exilului poetului Ovidiu ar fi că el ar fi întreținut relațiuni amoroase cu Iulia, fiica fiicei lui August. Și într'adevăr anul exilului aceștia în insula Tremurus se potrivește cu anul exilului lui Ovidiu la Tomis. Dar nepotrivirea de etate între Iulia a II-a și Ovidiu fac ca să cadă dela sine această prezumție.

O a treia părere despre cauza exilului ar fi și aceasta:

Se zice că August avea o fiică cu care a întreținut relațiuni amoroase și că Ovidiu cunoștea incestul împăratului cu fiica lui numită Iulia.

Pe de altă parte se mai afirmă că Ovidiu ar fi întreținut relațiuni amoroase cu Livia soția lui August.

În sfârșit că în August s'ar fi deșteptat ideia greșită că oare-care relațiuni amoroase ar fi existat între Iulia și Ovidiu; și toate aceste cauze l-au determinat pe împărat a îndepărta pentru totdeauna pe una din gloriile literaturii latine, pe Ovidiu, trimițându-l în exil.

Ca rezumat, cauza exilului a rămas și până în ziua de astăzi o enigmă, de oare-ce și poetul Ovidiu având speranța că odată și odată se va reîntoarce în patria lui, n'a dat nici-odată pe față adevăratul motiv al exilării sale.

Poetul avea 50 de ani în momentul exilării.

Era într'o noapte de Noembrie, casa poetului răsuna de plânsetele amicilor, care se adunară la el să-i aducă ultimul omagiu.

Soția sa era într'o grozavă disperare.

Ovidiu a încercat să se omoare, însă amicii săi și femeia îl reținură.

Totdeauna distincții săi prieteni îl incredințară că nu trebuie să-și piardă nădejdea într'o apropiată reîntoarcere.

Înainte de a se despărți de ai săi, arse mai multe din scrierile sale în disperarea ce l-a cuprins.

Era iarnă și Ovidiu, împins de porunca neînduplecată a lui August, luă drumul pribegiei.

Lung și obositor a fost drumul parcurs până la Tomis. Ce urâte i s'au părut locurile de aici.

Nenorocitul poet se plângea despre clima și mai ales despre lipsa apei de băut.

«Nu pot suporta clima, nici să mă obișnuesc cu apa de aici. Nu se găsește în Tomis apă de băut, decât aceea din lacuri amestecată cu apă sărată din Mare».

În total Ovidiu a trăit opt ani în orașul nostru. Când a sosit în Tomis, se afla ca prefect al Moesiei Cecina Severus.

Felul cum descrie clima nefericitul poet, se vede că acum 19 veacuri era ceva grozav prin aceste locuri, după cum reese din următoarele câteva versuri:

I

*D'ar fi să-și mai aducă aminte de Nasone
În Roma vr'o ființă și dacă fără mine
A mai rămas acolo ceva din al meu nume,
Să știe dar că-n țara Val Mărei luciu
În veci nu se-ntâlnește cu zodia înstelată
Aici îmi duc eu traiul, în sânul barbariei
Cu fiarele Sarmate, cu Bessii și cu Geții
Nedemni a le respunde un echo-n versul meu.*

II

*Cât mai adie vântul răcoritor al verei
Avem un zid de valuri prin care ne scutește
De cruda lor năvală curgând la mijloc Istrul,
Vai însă când sosește posomorâta iarnă
Rânjind grozava-i buză și când începe gheba
A cărunți cu 'ncetul sub marmora de ger*

III

*Și crivățul pornește și neaua umple nordul
Și cade, cade, cade; nici soarele, nici ploaia*

*N'o mai topesc acuma, căci frigul o 'mpietrește
 Și până să dispară un strat s'așterne altul ;
 S'adeșea 'naște cuiburi de ghețuri îndesate
 Privești într'o grămadă zăpezi din două erni.*

IV

*Șalata-i de cumplită furtuna deslanțată
 Incâl răpește case, ducându-le departe
 Și turnuri maestoase în praf le risipește
 Și zguduie atunci în temelie polul
 De spaimă se 'nfioură sălbaticile ginți.*

V

*Și barbarul îmbracă nădragi și piei informe
 Cât din a lui făptură d'abia se văd obrajii,
 Dar până și prin blană dă gerul în putere
 Și pulbera de ghiață pe barbă scânteiază
 Și te cuprinde groaza când sloiuri cristaline
 Se 'ncheagă printre plete și se ciocnesc cu freamăt
 L'a capului mișcare, și-n vas înghiață vinul
 De-l scoți în bolovane păstrând figura oalei
 Și'n loc a soarbe spumă mănânci bucăți de vin.*

Trebuie să fi fost ceva îngrozitor, după felul cum ne descrie climatul Constanței noastre de atunci.

Dar cine știe prin ce putere a firei, acel climat de odinioară s'a imblânzit, în cât astăzi ni se pare așa de dulce.

Probabil că au intervenit schimbări însemnate în natură de a ajuns să se schimbe și clima.

Și doar nu e puțin de atunci; sunt 19 veacuri.

Durerile morale ale poetului și accentele sale de iubire conjugală se pot vedea bine în cuprinsul următoarelor strofe :

SCRISOAREA LUI OVIDIU CĂTRE SOȚIA SA

I

*Gândește-te o clipă! Mă'nconjură Sarmatii
 Și Geții mă'mpresoară și'n mijloc între dânșii
 Mă sbuciumă durerea, eu cetățean al Romei
 Acî'n această țară în care ceru-i sombru*

*Și apele sunt grele, ba până și fărâna
De ce? nu pot pricepe, dar simț că-mi dă fiori.*

II

*Nu-i casă mai comodă, nici hrană mai gustoasă
Vr'un meșter să m'ajute cu ierburi descântate
Sau un amic s'aducă vr'o dulce mângâiere
Și cu povești plăcute să-mi mai scurteze timpul
Ah! unde sunt acestea și numai suvenirea.
Ce-i cu atât mai vie, cu cât sunt mai departe,
Imi spune c'allădată pe toate le-am avut.*

III

*Și te-am avut pe tine a tuturilor regină
Tu, care mi umpli pieptul, soție neutilată
Și glasul meu te chiamă deși te știu aiurea
Ș'o noapte fără tine, o zi nu pot petrece
Chiar în delir mi-au spus-o acei ce mă veghiază
Cu mințile pierdute, repet numele tău.*

Poetul Ovidiu, a murit la Tomis în primii ani ai domniei lui Tiberiu la anul 17 d. Chr.

Împăratul August murise cu trei ani înainte, fără să l ierte pe Ovidiu.

Scriitorul Eurebiu, ne spune că Geții făcură lui Ovidiu o înmormintare frumoasă.

Statuia din piața Constanței a fost ridicată în anul 1887 și are o înălțime de 2½ metri.

Ea înfățișază pe poet în picioare, gânditor și trist.

Este suvenirul cel mai prețios acest monument care oglindește o întrecăgă epocă, a Romanilor falnici, cari au stăpânit această provincie și care după gloriosul război din 1877 a redevenit provincie românească.

Epoca Românească

CONCLUZIUNI

De la anexarea Dobrogei la patria mamă și până astăzi în răstimp de 33 ani, orașul Constanța, a suferit schimbări radicale, devenind primul port maritim al țării.

Mai întâi Constanța se găsește într'o veșnică legă-

tură cu restul țării, prin construirea mărețului pod de peste Dunăre.

Orașul Constanța se găsește în legătură pe de o parte cu occidentul prin drumul de fier, iar pe de altă parte cu orientul și Africa prin vapoarele serviciului nostru maritim.

Prin aceste două rețele de drumuri, Constanța este punctul prin care se scurg în străinătate bogățiile solului nostru. În primul rând petrolul și bucatele formează comerțul cel mai important cu streinătatea.

E timpul credem să semnalăm avântul economic ce a luat Constanța în ultimii timpi, și a făcut ca capitalurile să se acumuleze și să i-a ființă diferite Bănci de credit cum sunt: Banca generală, Banca de scont, Banca unirea comercială, Banca agricolă, Banca Alimăneșteanu, Banca Marmoroch Blank, cum și diferite societăți industriale și de exploatare care arată că într'un viitor apropiat Constanța va rivaliza cu cele mai mari orașe comerciale din lume.

În 1880, s'a construit primul bulevard pe malul Mării, spre sud, care în anii din urmă s'a lărgit prin umpluturi transformându-se într'un bulevard măreț, locul cel mai admirabil pentru cură de aer.

În acelaș an, sub administrația lui Remus Opreanu, primul Prefect al Regatului Român, se ridică în piața Independenței din Constanța, statuia lui Ovidiu, marele poet al clasicismului roman a cărui imagine a cinstit și va cinsti renumele urbei noastre și al sângelui latin.

Dela acest an, sub primariatul regretatului Alexandridi și al d-lui M. Coiciu se încep a se construi edificii publice ca fostul palat municipal, actualmente oficiul telegrafo-poștal, Catedrala și școala mixtă No. 1 Principele Ferdinand.

Strecurându-ne prin administrația d-lor Schina și Polizu-Micșunești, cari nu se ilustrează prin nimic de seamă, constatăm că în această epocă încep a se construi de către particulari atât în piața Ovidiu cât și pe alte străzi principale edificii mari însă fără a se păstra o normă de aliniere conform unui plan întocmit de către serviciul tehnic al Primăriei.

Astfel, sub primariatul d-lui Schina se construiește casa cea mai impozantă din piața Independenței, pro-

prietatea d-lui Nazaret Torosian, însă așezată așa de prost, încât ea e începutul nenorocirii acestei piețe, clădindu-se pe lângă dânsa alte două case de acelaș calibru, ce strică cu desăvârșire aspectul pieței — care piață dacă i s'ar fi lăsat simetria de trotuar și n'ar fi mers îngustându-se spre cofetăria «Sarifiană», ar fi putut rivaliza cu cele mai estetice pieți din lume.

Dar tot mulțumim nepăsării unor edili străini de orașul nostru avem astăzi cu desăvârșire slujită atât piața Ovidiu care ar fi fost menită să devină ca un cofă de rai pământese, cât și strada Carol I pentru lărgirea și corectarea căreia, d. *Cananău, actualul Primar, se luptă ca un titan, ghicind cu simțul lui artistic și pătrunzând cu inteligența sa că dezvoltarea Constanței pe calea eroică de depărtații săi predecesori e monstruoasă.*

Ear pentru a se convinge fie-care că așa e, n'are de cât să facă o eseursimne pe strada Cuza-Vodă, fosta 11 Iunie și va avea ocazie să vadă o stradă principală, situată în primul plan — fără trotuare, în cât la prima săpătură ce se face de serviciul municipal pentru canalizare, casele de pe această stradă nenorocită se apleacă și cad zdrobite de neglijența primarilor cari nu și-au înțeles nici rostul nici menirea.

Era destul ca cineva să fie favorit ca pe temeiul acesta să scoată temelia casei sale cu un metru mai în afară de cât vecinul său.

De aceea gingașa Constanța a luat o dezvoltare atât de monstruoasă în părțile de jos ale ei.

Fiindcă avem pretenția de a expune un mic istoric al dezvoltării orașului nostru, fără a aduce vre-o jignire cuiva prin expunerea noastră obiectivă, în interesul adevărului, suntem siliți să arătăm pe de o parte cauzele cari au contribuit la dezvoltarea monstruoasă a Constanței, pe de alta la întârzierea dezvoltării ei firești.

De aceea trecem în perioada executării marilor lucrări de edilitate de sub primariatul lui Ion Bănescu și de sub administrația d-lui Sc. Vârnav, fost Prefect.

Această epocă dintre anii 1902 - 1908 se caracterizează printr-o continuă frământare a orașului nostru din cauza antagonismului și a urei fostului satrap în contra Primarului celui mai activ și celui mai bun român ce s'a perindat prin primăria Constanței.

Din lupta aceasta dintre Ion Bănescu și Sc. Vârnav au eșit unele lucrări de interes obștesc cari însă au costat pe comună înzecit de cum s'ar fi executat în timpuri normale.

Ca să ne dăm seamă mai bine de ce lucrări s'au executat și cât au costat le vom enumăra :

Sub primariatul lui Ion Bănescu s'au executat pavagii, s'a pus temelia și s'a zidit uzina electrică, hala, băile dela Mamaia, gimnaziul «Mircea cel Bătrân», Biserica de Sus «Sf. Nicolae», s'a făcut canalizarea și grădina publică «Mircea Cel Bătrân», s'au început lucrările pentru aducerea apei dela Dunăre, s'a pus temelia cazinului comunal, s'a construit linia ferată de centură și în fine s'a dat o extindere Constanței prin formarea nouilor cartiere, operă de românizare a Constanței, datorită în mare parte lui I. Bănescu.

Dintre ele n'avem de cât să ne oprim asupra gimnaziului Cazinului, al bisericei precum și asupra apei spre a se vedea cât de mult au costat pe comună aceste lucrări din cauza schimbărilor ce au suferit din partea fostului prefect, atunci când nenorocirea făcea ca ele să nu fi fost concepția lui.

Bănescu, fecund în concepțiuni minunate cari satisfăceau pe deplin toate cerințele orașului, găsește cea mai bună soluție pentru alimentarea orașului cu apă de la Dunăre; Vârnav gelos de gloria ce venea să o cucorească celălalt prin geniul său de prim edil, se pune de a curmezișul marilor înfăptuiri, zdruncină din temelie tot ce se fondase și pentru care se cheltuise mii de lei, și astfel în loc de apă ne pomenim că comuna e trasă la răspundere de către Societatea conductelor de apă din Liège pentru nerespectarea condițiilor din contract, că cere un milion jumătate despăgubire,—din care încurcătură tot geniul lui Bănescu scapă pe comună cu plata către comisiunea de arbitri numai în suma de lei 140 de mii.

Și tot din cauza aceleiași uri a politicianului Sc. Vârnav, — care a trecut ca o calamitate prin zidurile acestei cetăți în plină înflorire, — am avut schimbarea fundațiilor cazinului, și transformarea lui în forma-i exterioară.

Astfel în locul cazinului în stil pur românesc, în valoare de 450 mii lei, al cărui autor era eminentul ar-

hitect Antonescu, avem cazinul — «dric de clasa I» ce se vede actualmente și al cărui cost se ridică până la un milion și jumătate. De ar fi avut bună-voință cel puțin autorii lui să-l înzestreze cu o acustică «mai civilizată» și cu o ventilație mai suficientă.

Aceste neajunsuri se trec cu vederea însă față de modul corect și civilizată al exploatărei acestui cazinou acordat antreprizei Heitz et Comp. care nu cruță nici un mijloc de a satisface toate exigențele publicului vizitator.

Credem că facem un serviciu de echitate relevând aceste calități ale antreprizei în ciuda gazetarilor anonimi cari s'au năpustit cu critica lor nedreaptă pentru a creia ne-ajunsuri atât antreprizei cât și comunei care reprezintă în primul ordin interesele obștești.

Nu jocurile nevinovate de cășori și de bulă care încep de la un minimum de pontaj pînă la un maximum de 20 lei a căror șanse de câștig și perdiți sunt egale au putut formaliza pe conducătorii campaniei înverșunate dusă contra antreprizei de o anumită presă a țării și care în ori-ce caz nu pot aduce acele dezastre morale și materiale arătate prin prizma exagerațiunii, — ele fiind similare cu acele introduse în toate cazinourile marilor stațiuni balneare din lumea întreagă; — ci la baza acestor campanii era perfidia politicianizmului grosolan a unor adversari fără scrupul și intransigența antreprizei de a sta la vorbă cu niște obscuri reprezentanți ai săi pentru încetarea campaniei.

Acelaș lucru s'a petrecut și cu gimnaziul. Bănescu proiectase să înzestreze comuna cu o școală primară mixtă No. 2 și... d. Vârnăv în setea urei lui turbate de a nu lăsa pe defuncta soție a lui Bănescu în scaunul directorial, într'o bună zi îi schimbă temelia și din școală mixtă avem azi gimnaziu. Toate bune însă oalele sparte tot comuna le-a plătit ca și cu cele trei clădiri de abatoriu construite de d. Vârnăv și cari după 3 ani de inacțiune s'au evaporat, de și comuna zice-se a plătit antreprenorului suma de lei 90 mii.

Acelaș lucru s'a petrecut și cu biserica. 160 mii lei pentru o capelă unde cu greu vor încăpea 100 de credincioși ni se pare că e prea mult.

Rolul actualului primar e cât se poate de mare și

frumos și anume : D-sa e menit să desăvârșească toate câte le visase vrednicul său predecesor, cu privire la înfrumusețarea Constanței prin alinieri și complectarea de pavagii, prin aducerea apei de la Dunăre, prin clădirea palatului municipal, prin clădirea unei hale în partea centrală a Constanței, prin eroirea de bulevarde noi, prin facerea de diguri în partea de Nord-vest a orașului și apărarea malurilor lui, lucrări cari au găsit în d. Cananău un vrednic emul al lui Ioan Bănescu. O spunem din convingere fiindcă actualul Primar pe lângă că e suflet distins și un caracter de primul ordin, mai e și o inteligență bine pregătită prin știință pentru isbândirea unor idealuri urmărite de întreaga obște constanțiană.

Portul măreț ce s'a construit în locul vechiului port turcesc, a ridicat Constanța la rangul de oraș comercial, la fel cu marile porturi : Marsilia, Liverpool, etc.

Silăzurile, acele uriașe clădiri, cari atestă lumii civilizate geniul ingineriei române, înmagazinează produsul cerealelor mănoaselor noastre câmpii, spre a-l arunca în vapoarele sosite din largul lumii; ne fac să sperăm că într'un viitor apropiat aci la Constanța se vor întâlni bogățiile întregii regiuni coprinsă între Nisa, Nistru și Dunărea.

Palatul prefecturei, al justiției, al poștelor, castelul familiei Regale, biserici, străzi, canalizări, etc., au transformat, cum am văzut, Constanța din vechiul oraș turcesc într'unul modern, care face fala neamului românesc.

Pentru desăvârșirea acestui oraș mai este nevoie de construirea unei gări, iar actualul teren ocupat de gara veche și locuințele impiegaților să se vândă în loturi la locuitori.

·Să se facă un tramvai electric dela port până la Anadolchioi cu diferite ramificațiuni.

Să se facă o grădină publică în partea de sus a orașului, la «Movilă», pe bulevardul Principesa Maria, spre a oferi și acestor locuitori un mijloc de plimbare și recreație.

Să se construiască băi populare și în oraș.

De asemenea se cere imperios, față cu creșterea populațiunei, construirea de localuri proprii pentru

școalele primare, actualele, afară de două, nemai corespunzând scopului.

În fine să se creeze un tribunal comercial fiind de mare lipsă în oraș.

Cu modul acesta lucrând, conducătorii de astăzi ai destinelor comunei, vor bine-merita dela țară și din partea concetățenilor lor; iar d. Titus Cănanău va fi înssris o pagină frumoasă și de laudă în istoria acestui oraș, alături de puținii din meritoșii săi predecesori.

